

Κατοχή και Εμφύλιος στο Ιόνιο

Ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος και οι εμφύλιες συγκρούσεις σε μια αφήγηση που κοιτάζει την εποχή μέσα από ένα **ευτράπελο φίλτρο**, χωρίς να παραγράφει το **δραματικό της βάρος**

ΤΟΥ ΒΑΓΓΕΛΗ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Στα βιβλία του, αρχής γενομένης από τη συλλογή διηγημάτων *Υπηρεσία υπαίθρου* (1999) και φτάνοντας μέχρι το μυθιστόρημα *Πάει η μουστάρδα στην κρεμ μπρουλέ* (2015), ο Γιώργος Δενδρινός ξεκινάει από τη διασκεδαστική απεικόνιση μιας στάσιμης ή παραδοσιακής κοινότητας (όπως το Δίλοφο του Ρεθύμνου στα τέλη της δεκαετίας του 1970 ή το Χαλάνδρι της Αττικής σε όλη τη δεκαετία του 1950), η οποία ετοιμάζεται να μεταπηδήσει από τους μακάριους ρυθμούς του παρελθόντος στις περίπλοκες σχέσεις του αστικού εκσυγχρονισμού, για να περάσει στη σατιρική αποκαθάρωση της σύγχρονης Ελλάδας, που βυθίζεται στον άγριο ατομικισμό, στέλνοντας στο πυρ το εξώτερον κάθε συλλογικό δεσμό και οιαδήποτε προοπτική αλληλέγγυας συμβίωσης.

Το *Είδες να μαδάνε την κότα* (τίτλος αφανούς σολωμικής αναφοράς) κυκλοφορεί χωρίς ειδολογικό χαρακτηρισμό και το ερώτημα γεννιέται σχεδόν αμέσως. Τι ακριβώς επιζητεί ο συγγραφέας, μιλώντας για την οικογένεια των Δενδρινών στην Κεφαλονιά (και εν μέρει στην Κέρκυρα) με επίκεντρο τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, την ιταλική και τη γερμανική κατοχή και τον Εμφύλιο; Το βιβλίο του βασίζεται σε μια πολύ χειροπιαστή ιστορική ύλη, από την οποία αναδεικνύονται ελάχιστα συζητημένα γεγονότα, όπως η σφαγή των Ιταλών από τους Ναζί το

ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ
Είδες να μαδάνε την κότα. Ιστορία μιας οικογένειας κι ενός αιώνα
Εκδόσεις Πατάκι, 2021, σελ. 424, τιμή 19,90 ευρώ

1943 στην Κεφαλονιά ή η εμφυλιακή αντάρα στην Κεφαλονιά και στην Ιθάκη πριν και μετά τη Συμφωνία της Βάρκιζας, αλλά είναι εστιασμένο στο πρόσωπο του πατέρα του, από τα χαρτιά του οποίου σχηματίζεται και ο αφηγηματικός του ιστός, ενισχυμένος από μαρτυρίες συγγενών και συντοπιτών. Το βιβλίο, ωστόσο, δεν είναι ούτε πατρώα βιογραφία ή στενό οικογενειακό χρονικό, εφόσον τα βιογραφικά και τα οικογενειακά στοιχεία σχετίζονται κατά κανόνα με μείζονα συλλογικά ζητήματα, όπως ο ελληνοϊταλικός πόλεμος στο αλβανικό μέτωπο, όπου και ανδραγάθησε ο πατέρας ως αξιωματικός, και ο Εμφύλιος στα Ιόνια, αλλά και στην Αθήνα, ή οι μετεμφυλιακές δεκαετίες στην Αθήνα και στη Θεσσαλονίκη.

Το καινούργιο πόνημα του Δενδρινού είναι πιο κοντά στον υπότιτλό του: «Ιστορία μιας οικογένειας κι ενός αιώνα». Και πάλι, όμως, η ακριβώς είναι αυτή η οικογενειακή και πολιτική ιστορία και πόσο πραγματικό ή πόσο μυθολογικό χαρακτήρα έχει; Ο συγγραφέας επιμένει στην εισαγωγή και στον επίλογο του στην κρισιμότητα των τεκμηρίων, αλλά τα τελευταία αποκτούν στο *Είδες να μαδάνε την κότα* μια μυθιστορηματική προέκταση ή μια δίκτη μυθιστορηματική λειτουργία αφού τόσο ο πατέρας και μαθηματικός Κώστας όσο και η αδελφή του και δασκάλα Φούλα (ας μην παραλείψω τον ερωτευμένο με τη Φούλα Μεμιά Δασαλέρνο)

μετατρέπονται σε ευδιάκριτους αφηγηματικούς χαρακτήρες, ζώντας έναν ιδιαίτερα περίπλοκο και αναφατικό βίο. Και δεν πρόκειται μόνο για τη νεανική τους εμπλοκή με το ΕΑΜ και για την ανάδυση μιας εσωτερικής πτυχής της Αριστεράς, του τροτσκισμού (μέσω του Δασαλέρνου), αλλά και για την κατοπινή απομάκρυνσή τους από τα αριστερά χωράφια αφενός λόγω του ρεαλισμού των στοχαστικών προσαρμογών της μετεμφυλιακής πραγματικότητας και αφετέρου λόγω της εξ΄ ιδίας πείρας συνείδησης ότι οι ευθύνες για τον εμφυλιακό χαμό ισομοιράζονται (εδώ ο Δενδρινός θα συντονιστεί με τη γραμμή όλης της νεότερης πεζογραφικής παραγωγής για τον Εμφύλιο).

Το σημαντικότερο, παρ' όλα αυτά, στη συζήτησή μας είναι άλλο: η δύσκολη και εξαιρετικά επιτυχής ισορροπία ανάμεσα στο χιούμορ (βλ. τα παιδικά χρόνια του Κώστα και το μέρος της στρατιωτικής του θητείας στο Λουτράκι) και στο γυμνό δράμα (βλ. τα μουλάρια που αυτοκτονούν από τις κακουχίες στο αλβανικό μέτωπο). Σε ένα τέτοιο πλαίσιο ο συγγραφέας θα ήταν αδύνατο να αναπτύξει την πολύχρονη σιωπή του πατέρα για την αριστερή του προϊστορία (ένα τραυματικό σύμπτωμα της μετεμφυλιακής κοινωνίας), όπως και να αποφυγεί κάποιες κατά τόπους επίπεδες ή καταλογογραφικού τύπου καταγραφές που θυμίζουν ιστορικό χρονικό. Ούτως ή άλλως, η δουλειά του δεν γάνει εξ΄ αυτών τη σημασία της.